

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ МАКЕДОНІЯ

Наукові праці МАУП, 2011, вип. 4(31), с. 131–134

Розглядаються проблеми термінології у сфері туризму і туристичного бізнесу.

У сучасному світі однією із найважливіших соціально-економічних галузей світової економіки є туризм. Саме туризм найістотніше впливає на розвиток політичних, економічних, соціальних, культурних відносин і міжособистісних стосунків у міжнародному масштабі, стає змістом та стилем життя для мільйонів людей. Республіка Македонія володіє різноманітними туристично-рекреаційними ресурсами, значним потенціалом для розвитку міжнародного туризму, а отже має всі передумови, щоб увійти до найрозвиненіших у туристичному відношенні країн світу. Однак на цьому шляху існує багато проблем як прикладного соціально-економічного, так і науково-методологічного характеру. Доволі суперечливе й складне перше десятиліття становлення ринкових відносин у Македонії зумовило, з одного боку, швидке насичення ринку туризму, збільшення кількості туристичних фірм, якісних та кількісних показників їх діяльності. З другого — на туристичному ринку Македонії явно переважає імпорт туризму, що суттєво зменшує його значення для розвитку національної економіки. Крім того, високий ступінь невизначеності ринкової ситуації, політична та міжнародна нестабільність, сезонні коливання попиту на туристичні послуги та дестинації, посилення конкуренції, обмеженість ресурсів призводить до виникнення кризових явищ на туристичних підприємствах та підвищення складності їх управління.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується домінуванням сфери послуг як у структурі національного виробництва більшості країн світу, так і в системі міжнародних економічних відносин. Це свідчить, з одно-

го боку, про формування економік нового типу, а з другого — про перехід до наступного ступеня розвитку світового співтовариства — постіндустріального типу суспільства, що характеризується провідними позиціями послуг та інформаційних технологій у системі створення вального національного продукту, зовнішньої торгівлі окремих країн та, відповідно, міжнародної торгівлі в цілому. Серед основних видів послуг найбільш високі показники розвитку спостерігаються у сфері міжнародного туризму. За попередніми прогнозами Всесвітньої туристської організації, незважаючи на існуючий ризик нового економічного спаду через детермінанти туристичного попиту, міжнародний туризм буде продовжувати нарощувати темпи свого розвитку. Для економіки Македонії значення міжнародного туризму полягає в тому, що, по-перше, це сфера швидкого обігу капіталу при відносно невеликих капіталовкладеннях; по-друге, це ефективний засіб модернізації інфраструктури і, по-третє, можливість створення нових робочих місць як у державній, так і в регіональній економіці [1].

У Республіці Македонія багато зроблено для розвитку туризму. Були прийняті такі законодавчі акти: закони Республіки Македонія “Про туристичну діяльність”, “Про готельне господарство”, Державна Програма про розвиток туризму в Республіці Македонія на 2011 р., програми участі Республіки Македонія у міжнародних симпозиумах та конференціях з туризму та готельного господарства.

Незважаючи на безліч праць, присвячених туризму, поняття “туризм” дотепер не отримало однозначного визначення. Чимало авторів, а

саме: македонський науковець С. Міладіноскі з факультету туризму і готельного господарства м. Охрид, професор, доктор А. Міленковскі з університету туризму та менеджменту м. Скоп'є, включають у визначення туризму такі елементи: перебування в місцях, що знаходяться за межами звичайного середовища, мета поїздки, поведінка туристів, економічні відносини між туристами і виробниками товарів та послуг, відносини між туристичною сферою і навколишнім середовищем [2].

Туризм — це частина соціальної сфери, і його функції спрямовані на відновлення життєвих сил людини, підвищення інтелектуального рівня і фізичного розвитку людини; право “на відпочинок, вільний час і періодично оплачувану відпустку, а також право використати цей час із метою проведення відпусток, вільних поїздок з освітніми й розважальними цілями й використання благ, які отримують від туризму як внутрішнього, так і міжнародного”, зазначені в Гаазькій декларації з туризму [3].

Вважаємо, що всі визначення не повністю відповідають сучасним поданням про туризм. Більш широке визначення, на яке ми будемо спиратися у нашому дослідженні, пропонує Міжнародна асоціація наукових експертів у галузі туризму: “Туризм — це сукупність відносин і явищ, які виникають під час переміщення й перебування людей у місцях, які відрізняються від їх постійного місця проживання й роботи” [3].

Туризм — це просторове явище, що характеризується певною кількістю завдань, вирішення яких приводить до задоволення потреб суб'єкта і передбачає розподіл території на просторові одиниці (з економічною, соціальною і статистичною метою), наприклад, такі:

- туристичні регіони;
- туристичні райони;
- туристичні місцевості;
- туристичні маршрути [4].

Ми розглядатимемо туризм на регіональному рівні, тому поняття “регіон” вимагає уточнення.

Вихідним пунктом, при визначенні регіону, македонські науковці А. Міленковскі, М. Крстаноскі, Н. Маріноскі вважають територію [275; 291; 292].

Професор, доктор Університету Святого Клімента Орхідського Дімітар Ефтімоскі, прихильник програмного підходу, вважає, що “уявлення про регіон виникає тоді, коли на певній території створюються і реалізуються програми будь-якої конкретної діяльності (чи комплексу видів діяльності): господарської, культурної, освітньої, вій-

ськової та ін., що має на меті формування будь-яких специфічних характеристик життя на цій території. Тоді регіон визначається як територія, на якій розгорнута відповідна програма, що перетворює один чи кілька аспектів (факторів) життєдіяльності цієї території” [6].

На наш погляд, найбільш повно сутність поняття “регіон” розкрито в праці доктора, професора А. Міленковскі, який вважає, що регіон — це територіальне явище; регіон — це відкрита соціально-економічна система, а тому має її основні риси; регіон — соціально-економічний організм, що характеризується комплексністю, цілісністю, спеціалізацією, а також має певну економічну специфіку і форми її прояву [2].

Вважаємо, регіон — це відкрита соціально-економічна система, що характеризується комплексністю, цілісністю, спеціалізацією й обмежується територією, збігається із кордонами існуючих територіальних одиниць Македонії.

Для інтеграції Республіки Македонія у світову туристичну індустрію і зміцнення її іміджу у світі необхідно враховувати міжнародний підхід до “територіальних зон туризму”, що сформувався внаслідок еволюції наукових поглядів і концентрації практичного досвіду фахівців у країнах з розвинутою індустрією туризму і пріоритетами ринку, що обумовило “свіжий” погляд на них з управлінських позицій і призвело до формування поняття “дестинація”. Його поступово впроваджують у вітчизняну професійну лексику, що вимагає теоретико-методологічного обґрунтування [7].

Міладін Крстаноскі, розглядаючи етимологію терміна “дестинація”, стверджує, що він має яскраво виражений просторово-територіальний характер, тобто під дестинацією завжди розуміють певне місце, у напрямку до якого здійснюється переміщення [5]. В “Оксфордському словнику понять і термінів” дестинація трактується у такий спосіб: “*Destination — the place to which a person or thing is going*” (дестинація — місце, куди в цей час прямують люди або речі) [7].

Цікаве часове забарвлення визначення: використовується “дійсний тривалий час” (*present continues*), тобто дія по переміщенню розглядається як така, що відбувається зараз, у цей момент. Далі М. Крстаноскі відзначає, що дестинацію можна розглядати у таких аспектах: територіальному, економічному, соціальному, управлінському. Це поняття може розглядатися з різних точок зору залежно від цілей дослідження [5].

Всесвітня туристична організація (UNWTO) дає таке визначення: “Місцева туристична дес-

тинація — це фізичний простір, у якому відвідувач проводить не менше однієї ночі. Вона включає такі турпродукти, як допоміжні послуги і визначні пам'ятки, а також туристичні ресурси, відвідування яких разом з дорогою “туди й назад” займає не більше одного дня. Вона має фізичні й адміністративні межі, що визначають форму її управління, а також імідж і репутацію, що визначають її конкурентоспроможність на ринку. Місцеві дестинації включають різні зацікавлені сторони, у тому числі (у багатьох випадках) приймаюче співтовариство, і можуть частково збігатися й, тісно взаємодіючи, утворювати більші дестинації” [8].

На нашу думку, туристичну дестинацію варто розглядати з позицій системного підходу, що припускає розвиток діалектики внутрішнього і зовнішнього, включаючи два аспекти: взаємодію системи із середовищем та ієрархічність систем, тобто залученість будь-якої системи як підсистеми в більш складну систему.

Будь-яка система характеризується чотирма основними параметрами: субстанцією, будовою, функціонуванням і розвитком [5].

Для туристичної дестинації характерні прямі й зворотні зв'язки на рівні підсистем і елементів системи та поліфункціональність, тобто реалізація одночасно кількох функцій. Функції дестинацій ідентичні функціям туристичного регіону (культурна, пізнавальна, політична, соціальна).

Таким чином, систему туристичної дестинації можна охарактеризувати як складну систему, що складається з елементів різних типів і має різні зв'язки між ними. Якщо складність системи трактувати з позиції теорії множин, то можна стверджувати, що дестинація інтегрує в собі природні й соціальні складові, природне й штучне. Система туристичної дестинації логічно поєднує усі об'єкти системи туризму, а саме: населення, комплекс послуг, територію. Послугами, що пропонує туристична дестинація, вважаються суспільні блага або суспільні ресурси, а саме: ландшафти, що охороняються, заказники. Місцева особливість надає їм яскраво виражену привабливість, а специфічні атракції і продукти є тією пропозицією, що відрізняє дестинації, робить їх унікальними. На світовому ринку з'являються нові туристичні дестинації, які отримують зиск від невикористаних або слабо використаних ресурсів і від сприятливих економічних умов, у тому числі низьких доходів населення й неконвертованості валюти.

У Державній програмі розвитку туризму в Республіці Македонія на 2011 р. [9] стверджу-

ється, що “пріоритетний розвиток туризму є важливим чинником підвищення якості життя в Македонії, утворення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави й підвищення авторитету на міжнародній арені”. Виходячи із цього твердження слід визначити, що пріоритетним напрямом регіонального розвитку є розвиток регіональних туристичних дестинацій. Саме тому розробка теоретико-методологічного інструментарію регіональних туристичних дестинацій, спрямованого на вдосконалення управління регіонами, є невідкладним завданням практики регіонального розвитку.

Література

1. Сообраќајот и туризмот: [универзитетски учебник] / Стојан Велкоски. — Охрид: Факултет за туризам и угостителство, 2007. — 319 стр.: табели; 24 см.
2. Софронија Миладиноски, Сретен Миладиноски Маркетинг во туризмот: [основен учебник]; [ликовно-графичка обработка Славчи Чунгурски]. — Охрид: Факултет за туризам и организациони науки, 2006. — 364 стр.: табели; 24 см.; А. Миленковски TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT Website: http://www.fthm.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=9&Itemid=18
3. Гаагская декларация по туризму. — Гаага: Нидерланды, 1989. Национальная государственность и европейские интеграционные процессы. В 2 т. — Минск: Изд. центр БГУ, 2008. — 293 с.
4. Основи на туристичката теорија и практика / Науме Мариноски. — 2. изд. — Охрид: Факултет за туризам и угостителство, 2006 (Охрид: Летра дизајн). — 270 стр.
5. Туристичко право / Миладин Крстаноски. — (2. изменето и дополнето изд.). — Охрид: Факултет за туризам и угостителство, 2005 (Битола: Микена). — XIX, 279 стр.
6. Димитар Ефтимоски. Република Македонија и светската економска криза (социо-економски аспекти), Фондација Никола Кљусев, 2009.
7. Машкович Е. А. Оценка понятия туристская дестинация в контексте современной туристики // Известия ИГЭА. — 2007. — № 6(56). — С. 89–92.
8. Територіально сфокусований розвиток суб'єктів туристичного бізнесу / Т. І. Ткаченко // Культура народів Причорномор'я: Науч. ж-л / Крымск. науч. центр НАН України (Симферополь), Таврический нац. ун-т им. В. И. Вернадского (Симферополь), Межвузовский центр “Крым” (Симферополь). — Симферополь: Межвузовский центр “Крым”. — 2006. — № 81. — С. 56–64.
9. Програма розвитку туризму в Республіці Македонія. — Програма за развој на туризмот за 2011 година. — <http://www.economy.gov.mk/?article=d0e8a351-22e1-44bf-b918-4219d2190664&lang=3>

Доведено роль і місце просторового значення туристичної сфери як важливе теоретичне і практичне явище.

Доказано роль и место пространственного значения туристической сферы как важное теоретическое и практическое явление.

It is proved the role and place of spatial values of tourism as an important theoretical and practical effects.

Надійшла 4 жовтня 2011 р.